

Szakmai leltár és bakancslista Magyarország legjobb erdeiről

Gálhidy László (2025): Szentélyerdők Magyarországon. WWF Magyarország, Budapest, 328 pp. ISBN 978-963-8470-40-9

Napjainkban egyre több ember keres kapcsolódást az erdőket járva. A legtöbb erdő azonban, ahova egy laikus természetkedvelő eljut, hosszú ideje intenzív gazdasági hasznosítás alatt áll, így állományképük vajmi kevéssé adja vissza egy természetes erdő képét. Pedig hazánkban is található – ha sokszor eldugott helyeken megbúvó apró fragmentumokban is – több ezer hektár olyan, természetvédelmi szempontból kiemelten értékes, idős fákat tartalmazó állomány, amelyeket meglátogatva benyomásokat kaphatunk arról, hogyan is nézhet ki egy „igazi”, ember által alig bolygatott erdő. Ezek felkutatását, megismerését segíti Gálhidy László erdőökológus Szentélyerdők Magyarországon című könyve.

A könyvnek nem titkolt célja, hogy ráirányítsa a nagyközönség figyelmét ezekre a – nemcsak esztétikai, hanem komoly ökológiai értékkel is bíró – maradvány erdőfoltokra, elősegítve ezáltal megőrzésüket. Sok esetben ugyanis ezek az állományok természetvédelmi jelentőségük,

pótolhatatlanságuk ellenére gazdasági hasznosítás alatt állnak, és akár véghasználat is történhet rajtuk – ahogy azt több szomorú tapasztalat is jól mutatja a közelmúltból is. Az értékes erdőállományok szélesebb körű ismertsége, és általában a lakosság erdőkhöz való fokozottabb kötődése talán növelheti azt a fajta társadalmi nyomást, amely az idős, természetközeli erdők megőrzése felé terelheti a döntéshozókat. Mindezek érdekében a könyv bőséges adatmennyiséget és tudásanyagot nyújt az olvasónak, miközben az érzelmi bevonódás felkeltése érdekében a Szerző személyes hangnemben írja le saját meglátásait, élményeit. A könyv hitelességét – mind szakmailag, mind a Szerző erdők iránti elkötelezettségét illetően – nagyban növeli, hogy a Szerző minden, a könyvben bemutatott szentélyerdőt személyesen felkeresett, bejárt, saját fotókat, jegyzeteket készítve.

A vaskos, 328 oldalas könyvben a szentélyerdők listázása csak a 106. oldalon kezdődik. Az első több mint 100 oldalba a Szerző dióhéjban „belecsempészte” mindazt az ökológiai tudást, amit a lelkes érdeklődőknek a hazai erdőkről tudni érdemes. Az első fejezetekben megismerkedhet az olvasó néhány alapfogalommal, mint a természetesség, öreg erdő, régi erdő, őserdő, vadon, illetve a jelen könyvben bevezetésre kerülő, egyelőre még nem teljesen éles határokkal bíró szentélyerdő kifejezés. Ez utóbbi alatt a Szerző olyan, természetvédelmi szempontból kiemelt jelentőségű állományokat ért, amelyek idős fáik, természetességi mutatóik, táji szintű jelentőségük vagy ritka fajokat tartalmazó és/vagy gazdag fajkészletük alapján megőrzésre érdemesek, illetve akár célzott természetvédelmi kezelést igényelnek. A következő fejezetben az erdődinamika alapvetéseivel ismerkedhetünk meg, illetve szó esik arról, hogy mindezt hogyan szünteti meg a konvencionális vágásos gazdálkodás, illetve hogyan közelíti a folyamatos erdőborítást fenntartó ún. örökerdő-gazdálkodás. A könyv nem vállalkozhat a teljes erdei élővilág bemutatására, de egy fejezet erejéig felvillantja, hogy milyen gazdag és összetett élővilág kötődik az idős erdőkhöz, kiemelve a különféle erdei élőlénycsoportok számára létfontosságú mikroélőhelyek, azon belül is a holtfa jelentőségét. Az erdők mai képének megértése érdekében betekintést kapunk a történeti erdőhasználatokba és a modern kori erdőgazdálkodás történetébe is. Külön fejezet taglalja az erdők védelmének történetét, illetve a jelenkori természetvédelmi problémákat. A nemzeti parkok és egyéb, országosan védett területek, a Natura 2000 hálózat és az erdőrezervátumok rendszerének bemutatása mellett a Szerző nem rejt véka alá azokat a hiányosságokat, amelyek miatt ezek a védelmi kategóriák nem feltétlenül elegendőek legértékesebb erdeink megőrzéséhez, illetve gazdasági erdeinkben a természetvédelmi szempontok kellő mértékű érvényesítéséhez. Említésre kerülnek az egyelőre csak gyerekcipőben járó, kifejezetten természetvédelmi célú erdőkezelések is, majd szó esik az erdeinket fenyegető legfontosabb veszélyekről, mint az erdőgazdálkodással

kapcsolatos problémák, a vadhatás, az inváziós fajok, a talajvízszint csökkenése, a klímaváltozás, vagy a lakosság által okozott károkozás.

Mindezek után kerül sor közel 90 szentélyerdő tételes ismertetésére, tájegységek szerint csoportosítva. A szentélyerdők összetett szempontok alapján kerültek leválogatásra. Szerepelnek köztük a „nagy klasszikusok”, mint a bükki Őserdő vagy a Burok-völgy, népszerű kirándulóhelyek, mint a Normafa vagy a Cuha-szurdok, de sok kevésbé ismert állomány is, amelyek megfeleltek a szentélyerdők fenti definíciójának, vagy valamely speciális tulajdonságuk (ritka fajaik, kiterjedésük) miatt egyedülállóak, mint a Szentgáli-tiszafás, vagy a Csarna-völgy. Domb- és hegyvidékeinkhez képest az alföldi területekről jóval kevesebb erdő került be, pedig ebben a jelentősen átalakított tájban már a kisebb természetességű vagy szegényebb fajkészletű öregerdő-fragmentumok is megérdemelték a szentélyerdő-besorolást. Az alapadatok (erdő jellege, területe, kora, védettsége, főfafajok, tulajdon, üzemmód) megadását minden erdő esetében egy szöveges leírás követi, az elején tényszerű ismeretekkel, majd a második felében személyes terepi élmények megosztásával. Végül pedig néhány mondatban praktikus információkat kapunk a terület megközelíthetőségéről. A tételes szentélyerdő-leírások után összesítő térképek és táblázatok segítik a böngészést, ezekből helyszínt, az erdő jellege, turisztikai kiépítettsége vagy erdőtípusa szerint választhatunk magunknak túracélpontot.

A kötet végén röviden bemutatásra kerül a természetvédelmi célú erdőkezelésekre fókuszáló LIFE4OakForest Projekt (amelynek keretében a könyv létrejöhetett), ezután egy angol összefoglaló nyújt betekintést a témába a külföldi olvasók számára, végül az érdeklődők további további olvasmányokra kapnak javaslatokat.

A könyv hiánypótló munka, amely a legértékesebb erdeink listába szedése révén komoly információtartalommal bír az erdőökológus és erdész szakemberek számára. Mindeközben minden természetkedvelő részére bőséges bakancslistát állít össze, valamit széles körű ismereteket kínál a laikus közönségnek az erdők működéséről és erdeink természetvédelmi helyzetéről. Mindezzel hozzájárul ahhoz, hogy minél többen ismerhessék meg, hogyan is néz ki egy „igazi” erdő, és részesülhessenek a természetközeli erdők nyújtotta testi és lelki feltöltődési lehetőségekből, kötődésükkel, kiállásukkal pedig segíthessék megmaradt szentély jellegű erdeink megőrzését.

A Szerző jól érthetően, egyszerűen fogalmaz, mégis választékos és szakszerű, stílusa gördülékeny, személyes hangvételének köszönhetően élmény olvasni. Képanyaga rendkívül gazdag, informatív, miközben a személyes látásmóddal készített, hangulatos képek azonnali nekiindulás vágyát ébresztik az olvasóban.

A könyv kereskedelmi forgalomban sajnos egyelőre nem kapható, de elektronikus formában szabadon letölthető a kiadó (WWF Magyarország) honlapjáról: <https://wwf.hu/szentelyerdok-magyarorszagon/>. Ugyanitt egy interaktív térkép és hozzá tartozó leírások segítségével online is böngészhetünk Magyarország szentélyerdejei között: <https://szentelyerdo.wwf.hu/>.

Tinya Flóra

HUN-REN Ökológia Kutatóközpont, Ökológia és Botanikai Intézet

E-mail: tinya.flora@ecolres.hu

Beérkezett/Received: 2025. 05. 21. Elfogadva/Accepted: 2025. 05. 21.

© A Szerző/The Author, 2025

Ez egy szabad hozzáférésű cikk, amely a Creative Commons Attribution 4.0 (CC BY 4.0) licenc alatt jelenik meg./This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (CC BY 4.0).

